

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Bakalářská práce

PRACOVNÍ ČINNOSTI V PŘEDŠKOLNÍM ZAŘÍZENÍ

Alice Wellnerová

obor: Učitelství pro MŠ

(2008 -2011)

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Jarmila Honzíková, Ph.D.

Plzeň, červen 2011

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 2011.

.....

PODĚKOVÁNÍ

Tímto způsobem bych ráda poděkovala svému manželovi za jeho pochopení a trpělivost, dále také svým rodičům za nepostradatelnou finanční podporu a v neposlední řadě své vedoucí bakalářské práce, paní doktorce Honzíkovej za její trpělivost a ochotu.

OBSAH

OBSAH.....	5
ÚVOD.....	7
TEORETICKÁ ČÁST	
1 HISTORIE PRACOVNÍ VÝCHOVY	8
1.1 Historie pracovní výchovy v českém a slovenském školství.....	11
1.2 Historie ručních prací ve školství	12
2 PRACOVNÍ ČINNOSTI V PŘEDŠKOLNÍCH ZAŘÍZENÍCH	14
3 HYGIENA A BEZPEČNOST PRÁCE	15
4 CÍLE PRACOVNÍ VÝCHOVY	16
4.1 Cíle pracovních činností v MŠ z RVP	17
5 NÁSTROJE, NÁŘADÍ A POMŮCKY PRO PRACOVNÍ ČINNOSTI... ..	18
5.1 Nástroje, nářadí a pomůcky v mateřské škole	18
6 MATERIÁLY PRO PRACOVNÍ ČINNOSTI.....	20
6.1 Drobný přírodní materiál.....	20
6.1.1 Dřevo v pracovních činnostech	20
6.2 Drobný technický materiál	21
6.2.1 Plastické hmoty v pracovních činnostech.....	21
6.2.2 Textil v pracovních činnostech	22
6.2.3 Papír v pracovních činnostech.....	22
6.2.4 Materiál pro modelovací činnosti v pracovních činnostech	23
6.2.5 Materiál pro montážní a demontážní práce v pracovních činnostech	24
6.2.6 Kovy v pracovních činnostech	24
7 PRACOVNÍ ČINNOSTI V MŠ A RVP	25

PRAKTICKÁ ČÁST

8 VÝZKUM	26
8.1 Cíle výzkumu	26
8.2 Výzkumná metoda	26
8.3 Dotazník.....	27
8.4 Stanovení výzkumných otázek	27
8.5 Výsledky výzkumného šetření	28
8.6 Vyhodnocení výzkumných otázek.....	34
ZÁVĚR	37
ABSTRAKT	38
PŘÍLOHY	39
1) Dotazník	39
SEZNAM LITERATURY	41
SEZNAM OBRÁZKŮ	42
SEZNAM PŘÍLOH	43

ÚVOD

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila pracovní činnosti v předškolním zařízení. V teoretické části jsem se zabývala nejprve historií pracovních činností jako takových, a poté pracovními činnostmi v předškolních zařízeních. Zmínila jsem také základy hygieny a bezpečnosti práce, druhy náradí, náčiní a pomůcek používaných při pracovních činnostech v předškolních zařízeních a také cíle pracovních činností v mateřské škole. Poté jsem uvedla základní materiály využívané při pracovních činnostech v mateřské škole. Na závěr teoretické části své bakalářské práce jsem popsala vztah pracovní výchovy a rámcového vzdělávacího programu.

V praktické části jsem svůj výzkum zaměřila především na otázku realizace pracovních činností v mateřských školách. Jejím cílem bylo vyhodnotit, zda a jak často jsou v mateřských školách pracovní činnosti zařazovány a nabízí-li mateřské školy také volitelné zájmové kroužky, zaměřené na pracovní činnosti. Zda pedagogové považují pracovní činnosti za podstatnou složku výchovy a jestli využívají při pracovních činnostech nějaké speciální pomůcky/ náradí/ nástroje uzpůsobené přímo pro používání dětmi. Dále také určit nejpoužívanější druhy materiálů při pracovních činnostech a zjistit jejich oblibu u dětí v různých mateřských školách v České republice. Pro svůj výzkum jsem si zvolila metodu dotazníku, který jsem rozeslala státním i soukromým mateřským školám v největších městech České republiky.

1 HISTORIE PRACOVNÍ VÝCHOVY

Pracovní výchova patří k nejstarším úlohám výchovy, byly k ní vedeny děti v nejtělejší věku již od prvotní lidské společnosti. Se vznikem otrokářského řádu dochází k prohloubení rozdílu mezi duševní a tělesnou prací, což vyplývá také z názorů Platóna, či Aristotela, kteří tělesnou práci považovali za úděl nesvobodných lidí. Ve čtvrtém století, kdy se křesťanství stalo oficiálním náboženstvím, byla fyzická práce dokonce považována za trest. Představitelem tohoto období byl Tomáš Akvinský (1225 – 1274), který svými metodami redukoval proces poznávání na pouhý slovní výklad a učebnice. Až v období od 14. do 16. století dochází k rozvoji řemesel, obchodu, vědy, literatury i umění. Vládnoucí buržoazie zavrhuje středověký asketismus a zaměřuje se především na kult zdravého těla a činného člověka radujícího se ze života. V tomto období se již na školách začínají objevovat první prvky pracovní výchovy.

Práce spojená s praktickým životem, jako součást výchovy, se v období humanismu vyskytuje například v díle francouzského pedagoga Françoise Rabelaise (1483 - 1553), nazvaném Gargantua a Pantagruel. Také Erasmus Rotterdamský (1466 – 1538) do svého výchovného systému zařazuje, kromě rozumové výchovy, zbožnosti a slušného chování, i vzdělávání se v životních povinnostech. Pracovní výchova je tedy konečně součástí výchovy a vzdělávání, přestože zatím pouze okrajovou.

„Více než sto let před narozením Jana Amose Komenského se objevují utopistické koncepce na vybudování nové společnosti, kde je práce výrazně spojena s výchovou. Představitelem těchto utopistických snah byl Thomas More (1478 - 1535), který svoje snahy uvedl v knize Utopie.“ (Honzíková, 2004, s. 13).

S rozvojem humanismu v 15. a 16. století dochází k prohlubování krize katolické církve a nástupu reformy náboženství, představované Martinem Lutherem (1483 – 1546). Martin Luther vyslovil tvrzení, že: „Práce v zaměstnání je pokládána za úlohu, kterou stanovil Bůh. Bůh nemá radost z pracovního výkonu, ale z poslušnosti.“ V oblasti výchovy se stalo toto tvrzení uplatňovaným v českobratrských školách, ve kterých byly děti od útlého věku vedeny k práci rukama. Z praxe Jednoty českých bratří přijal mnohé podněty za své Jan Amos Komenský.

Jan Amos Komenský (1592 – 1670) považoval pracovní výchovu za významnou součást výchovné práce již od raného věku, o čemž se zmiňuje ve svém Informatoriu školy mateřské. Podle Komenského by se děti měly 2 hodiny ráno věnovat zdokonalování rozumu a paměti a 2 hodiny odpoledne praktickým cvičením, zpěvu a řemeslům. Mnohostranně zaměřené činnosti mají za úkol připravit děti na výuku na základní škole a především na praktický život. Také ve svých dílech poukazuje na důležitost zapojení rodiny do vzdělávání dětí.

V 17. a 18. století, kdy Anglie stanula na vrcholu ekonomického rozvoje, se objevují také nové pohledy na pojetí pracovní výchovy. John Lock (1632 – 1704) zakládá nový směr pedagogiky zahrnující, mimo jiné, také výchovu k práci. Podle něho by děti ve věku 3 až 14ti let měly navštěvovat tzv. pracovní školy zřizované obcemi, ve kterých by pracovali po celý den pouze při nejnnutnější stravě.

Velký vliv na rozvoj pedagogiky měl v 18. století Jean Jacques Rousseau (1712 – 1778), jehož dílo Emil aneb o výchově bylo stejně zásadním, jako Komenského Velká didaktika. Jedná se o soubor receptů na výchovu, a také nápadů a myšlenek týkajících se výchovy. Práci považuje nejen za společenskou a tělesnou potřebu, ale také za prostředek rozumové výchovy. Realizaci výchovy k práci si představuje v řemeslné rodině a považuje ji za nejdůležitější prostředek výchovy. Jeho návrhy byly důležitou součástí reformních školských návrhů v době francouzské revoluce. Na jeho názory v oblasti výchovy navázal Antoine Nicolas de Condorcet (1743 – 1794), který navrhuje zahrnout prvky vědecké práce již do základního vzdělávání. Zastává názor, že by školy měly být vybaveny nejrůznějšími modely, stroji a nástroji. V podstatě se tedy jedná o začátek technické výchovy a jejího uplatnění ve vzdělávání.

„O rok později předkládá svůj návrh na reformu školy L. M. Lepelletier (1760 – 1793). Žádá, aby se všichni žáci vzdělávali od 5ti do 12ti let v tzv. domech národní výchovy. Pracovní výchova má být součástí tohoto procesu.“ (Honzíková, 2004, s. 14).

V 19. století s nástupem kapitalismu a rozvojem výroby ve střední Evropě, se stává pracovní výchova stále podstatnější a žádanější. Předním propagátorem pracovní výchovy byl pedagog Johan Heinrich Pestalozzi (1746 - 1827), autor Pestalozzigo principu rozvíjejícího se vyučování. Podstatou tohoto principu je podněcování přirozené aktivity dítěte. Na základě svých úvah o vzájemném vztahu cvičení, myšlení a konání, přichází s myšlenkou spojit vyučování s výrobní prací.

S rychlým rozvojem průmyslu v 19. století se začíná objevovat závažný problém týkající se využívání dětské práce. Prvně se objevuje v Anglii se začátkem strojové výroby. Proti tomu vystoupil Robert Owen (1771 – 1858), který byl zastáncem celonárodní vědecké, pracovní, intelektuální a morální výchovy a zároveň také omezení dětské práce v továrnách. Ve svém návrhu z roku 1820 doporučuje dva typy škol, které by byly rozděleny podle věku dětí. První typ školy by navštěvovaly děti od 2 do 6ti let, druhý děti od 6ti do 12ti let. Cílem pracovní výchovy na školách by byla především příprava dětí na budoucí povolání a také vytvoření kladného vztahu k práci.

Z Owenových názorů, týkajících se vykořisťování dětské práce, vycházel Karel Marx (1818 – 1883), který na jedné straně odmítá práci dětí, na druhé straně ji však považuje za důležitý výchovný prostředek. Dle jeho názorů výchova zahrnuje tři základní složky: duševní výchovu, polytechnickou výchovu, tělesnou výchovu a vojenský výcvik. Polytechnická výchova by měla děti především seznámit s hlavními zásadami výrobních procesů a naučit je zacházet s jednoduchými nástroji různých výrobních odvětví.

V 19. století postavil pracovní výchovu na demokratických pedagogických zásadách ruský pedagog Konstantin Dmitrijevič Ušinskij (1824 – 1871), který své zkušenosti získal během svého pobytu ve Švýcarsku a v Německu. Práci na jedné straně pokládá za trest, zároveň ale také za nevyhnutelnou podmínku tělesného, mravního a rozumového zdokonalování člověka, za projev svobody, štěstí a smyslu života.

Koncem 19. a začátkem 20. století byla škola ovlivňována herbartovským intelektualismem, který pracovní výchovu odmítá a vidí v ní snížení mravních schopností. Proti němu vystoupilo celosvětové hnutí za novou tzv. reformní pedagogiku, vytykající mu strnulost, odtrženost od praktického života a uměle vytvořenou pasivitu žáka. Reformní pedagogika zastává názor, že by výchova měla být podřízena potřebám dítěte. V tomto období vzniká také několik nových výchovných koncepcí, přičemž autorem nejznámější z nich byl německý pedagog Georg Kerschensteiner (1854 – 1932), který kladl důraz především na pracovní složku výchovy. Podstatu pracovní výchovy ve škole spatřoval v propojení duševní a tělesné práce, tedy spojení pracovní výchovy a ručních prací s výukou matematiky a přírodovědy. Tímto spojením se snaží u dětí probudit práci rukou, tvořivé síly, schopnost dosáhnout vytyčeného cíle a rozvinout zájem o techniku.

Představitel amerického pragmatizmu a světoznámý pedagog John Dewey (1859 – 1952) je autorem nejznámější koncepce pracovní školy. Zastává názor, že dítě má

žit ve škole svým přirozeným životem a učení by podle něho mělo probíhat prostřednictvím různých činností. V Sovětském svazu působil pedagog Anton Semionovič Makarenko (1888 – 1939), zakladatel pracovní kolonie pro delikventní mládež. Vedl také pracovní komunitu, ve které rozpracoval systém kolektivní výchovy, přičemž centrem výchovy se v něm stává výrobní proces a produktivní tělesná výchova.

1.1 Historie pracovní výchovy v českém a slovenském školství

„Školství v Čechách a na Slovensku souviselo velmi úzce s ekonomickým a politickým vývojem a zároveň i se sociálními otázkami ve světě.“ (Honzíková, 2004, s. 16). Koncem 18. a 19. století dochází k propojení pracovní činnosti žáků s vyučováním a následnému vzniku tzv. industriálních škol. Zakladatelem tohoto typu škol byl Ferdinand Kindermann (1740 – 1801) a jejich hlavním účelem bylo naučit děti radostně pracovat a dovést je k dokonalé zručnosti. V průběhu následujících 10ti let bylo v Čechách otevřeno okolo 200 škol tohoto typu a počátkem roku 1792 jich bylo již kolem 500.

Významným českým pedagogem 19. století byl Karel Slavoj Amerling (1807 – 1884), který za základ realizace všestranné pracovní výchovy považuje dobré materiální vybavení. Mladším zastáncem tohoto názoru byl Gustav Adolf Linker (1828 – 1887), který pracovní výchovu považoval za velmi důležitou a prosazoval do učebních plánů kromě předmětů „učebních“ také předměty „výrobní“. Na Slovensku se tématu spojení teorie a praxe věnoval Samuel Tedešík (1742 – 1820), který roku 1780 založil první zemědělsko-průmyslový ústav, reprezentující odbornou školu se školními dílnami. Jednalo se o první školu tohoto zřízení v Evropě.

„Mezi další významné průkopníky v oblasti pracovní výchovy lze počítat Juraja Fándlyho (1750 - 1811), Daniela Lehockého (1759 - 1840) i básníka Jána Kollára (1793 - 1852).“ (Honzíková, 2004, s. 17). Pokrokovější Drahotín Makovický (1818 - 1884) chápe pracovní výchovu nejen jako nácvik manuálních dovedností potřebných pro vykonávání určitého řemesla, ale také spojuje rozvoj zručnosti s rozvíjením badání a poznatků. Zároveň byl také prvním průkopníkem technického vzdělávání na všeobecně-vzdělávacích školách.

Po vzniku ČSR byla pracovní výchova ovlivňována především předními českými mysliteli, mezi které patřil J. Úlehla, O. Kádnera, O. Chlupa a také T. G. Masaryk. V tomto období byla pracovní výchova realizována pouze na velmi nízké úrovni. Malý školský zákon z roku 1922, vycházející z Kerschensteinerovy pedagogiky, zmiňuje povinné zavádění chlapeckých ručních prací do škol. Od 20. let 20. století vlivem pedagogického reformismu začaly vznikat tzv. činné školy.

1.2 Historie ručních prací ve školství

Ruční práce se ve školách vyučovaly již za Marie Terezie (1740 – 1780), v období Rakouska-Uherska, kde se dívky učily pletení a šití. Později vznikaly tzv. „industriálie“, čili výuka pletení, šití, práce na zahradě, na poli, v kuchyni atd. Roku 1869 se zavedením osmileté školní docházky byla zařazena do škol také povinná výuka ručních prací pro dívky, pod vedením specializované učitelky. Po schválení nových osnov v roce 1898 bylo náplní pracovní výchovy háčkování, pletení, šití, nákresy střihů a spravování punčoch a prádla.

V meziválečném období měly ruční práce převážně praktický význam, jejich výuka byla doplňována výkladem o látkách, jejich použití, druhu, nákupu a hodnotě. Jednalo se zpravidla o 3 – 4 vyučovací hodiny týdně.

„Od roku 1933 vznikly nové osnovy, které doplňovaly ženské ruční práce o nauku o domácím hospodářství.“ (Honzíková, 2004, s. 18). Jejich hlavním úkolem bylo připravit dívky na rodinný život a vedení domácnosti. V této době již byly známy také ruční práce chlapců, které byly rozděleny do okruhů dle zájmů, předmětů apod.

Po roce 1945 začalo vznikat tzv. jednotné vzdělávání. V nových osnovách z roku 1954 se nevyskytovaly téměř žádné prakticky zaměřené předměty. Ruční práce se do škol vrátily až v roce 1956. Dle nových učebních osnov schválených roku 1960 byl na prvním stupni zaveden také předmět pracovní vyučování, zahrnující práci s různými druhy materiálů a také pěstitelské práce. Žáci se při výuce seznamovali s jednotlivými nástroji, pomůckami a s vlastnostmi tkanin. Roku 1996 byl zaveden současný výchovně-vzdělávací program Základní škola (zavádějící předmět praktické činnosti), program Národní škola

(učivo je v něm vymezeno jednotlivými ročníky) a program Obecná škola (ve kterém je pracovní výchova integrována do všech předmětů).

2 PRACOVNÍ ČINNOSTI V PŘEDŠKOLNÍCH ZAŘÍZENÍCH

V České republice v současnosti existují, kromě základní pracovní výchovy, také alternativní programy, mezi které se řadí například Waldorfská mateřská škola, Montessoriovská mateřská škola, Zdravá mateřská škola, či vzdělávací program Začít spolu. Jejich součástí jsou, mimo jiné, v různých formách také pracovní a technické činnosti.

Za pracovní činnosti se v předškolních zařízeních považují také sebeobslužné práce, podněcující v dětech samostatnost, čistotnost a kulturní chování, pěstitelské práce rozvíjející jejich vztah k živé přírodě, a také hrové činnosti přispívající k rozvoji technické tvořivosti a představivosti.

Období do šesti let je velice důležité ve vývoji člověka, v tomto období dochází k formování charakteru a intelektových schopností. K tomuto rozvoji a také k rozvoji technického a senzomotorického myšlení dochází při pracovní výchově. Děti si při pracovních činnostech zvykají na práci a zároveň rozvíjí své smyslové vnímání, fantazii, senzomotorické dovednosti, nervovou koordinaci, intelekt, myšlení, tvořivost, technickou představivost a také smysl pro spolupráci a vzájemnou pomoc.

Pro realizaci pracovních činností v mateřské škole je důležitá tvořivá práce učitele a jeho schopnost volit optimální poměr a výběr teoretických poznatků a praktických činností, vzhledem k materiálnímu vybavení školy. Učení probíhá především na základě interakce s okolím a vlastní prožitou skutečností. Vzdělávání dětí by mělo probíhat soustavným a plánovitým hledáním, tvořivou duševní a fyzickou prací a samostatným a cílevědomým překonáváním překážek úměrných věku a schopnostem dětí. Vzdělávací plán vytváříme takovým způsobem, abychom měli možnost jej přizpůsobovat aktuálnímu vývoji a dovednostem dětí, čehož dosáhneme kupříkladu změnou používaného materiálu od méně drobného k drobnějšímu, či kombinováním nejrůznějších materiálů. Z počátku dětem zadáváme jasné, jednoduché úkoly, až se postupně propracujeme pouze k vymezení daného tématu a v ostatním necháváme dětem volnou ruku. Základním předpokladem realizace pracovních činností je dodržování hygieny a bezpečnosti práce.

3 HYGIENA A BEZPEČNOST PRÁCE

Velmi důležitou součástí pracovních činností, ale také běžného života, je dodržování hygieny a bezpečnosti práce. Základem jsou ve všech školách a školních zařízeních dvě povinnosti, přičemž první spočívá ve výchově dětí a žáků k bezpečnosti a hygieně práce a bezpečnému chování a druhá v zabezpečení podmínek pro bezpečnou a zdraví nezávadnou práci dětí, žáků i učitelů.

„Pod hygienou práce rozumíme stanovení takových zdravotních podmínek při výkonu práce, které mají zabezpečovat ochranu zdraví při práci.“ (Honzíková, 2004, s. 33).

„Bezpečnost práce představuje takový souhrn opatření, jejichž cílem je odstranit příčiny ohrožení života a zdraví člověka, tzn. vytvořit a zabezpečit bezpečné pracovní prostředí.“ (Honzíková, 2004, s. 33).

Ohrožení může být buď mechanické, chemické, elektrickým proudem, anebo nepřiměřenou fyzickou, či psychickou zátěží. K zabezpečení vyučovacího procesu je důležité dobré prostorové vybavení, odpovídající bezpečnosti a hygieně práce, řízení vyučovacího procesu v souladu s požadavky bezpečnosti a hygieny práce a také nezávadné materiálně-technické prostředky.

Dětem v předškolním zařízení vždy nejdříve vysvětlíme, jak nástroj, či nářadí správně používat, jak při nesprávném použití může dojít k úrazu a co nesmějí dělat, aby neohrožovaly sebe, ani ostatní. Nebezpečné nástroje necháme děti používat pouze při plném individuálním dohledu. Nejnebezpečnější operace provádí pouze pedagog, přičemž dětem vysvětluje, jak operaci provádí.

Děti by měly být vedeny k udržování hygieny a bezpečnosti práce již od prvního dne v mateřské škole, přičemž důležitá je také důslednost v rodině. Vytváří se tak návyky, které si děti odnášejí do života, a které jim zajišťují větší bezpečí při práci.

4 CÍLE PRACOVNÍ VÝCHOVY

Cílem pracovní výchovy je především plnění výchovné a vzdělávací funkce. Cíle můžeme rozdělit na kognitivní, zahrnující vědomosti, intelektuální zručnost a poznávací schopnosti. Dále na psychomotorické, obsahující motorickou zručnost a návyky za účasti psychických procesů a na afektivní, zahrnující city, postoje, hodnoty a sociálně-komunikativní dovednosti.

Hlavními cíli technického vzdělávání dětí v mateřské škole jsou:

1. Rozvoj myšlenkového potenciálu dětí (myšlenkové aktivity, komunikativních dovedností, týmové spolupráce a také formování osobnosti dítěte).
2. Objasnění postavení techniky v životě lidstva (vysvětlení vztahu mezi technikou a společností).
3. Studování vlivu techniky na společnost a přírodu (pochopení vlivu techniky na životní prostředí a vliv techniky na člověka).
4. Rozvíjení poznatků o technice (osvojení používání základních nástrojů, nářadí a pomůcek a poznávání různých druhů materiálů).
5. Rozvíjení dovednosti řešení problémů (rozvíjení tvořivého myšlení a kooperativní učení).
6. Rozvíjení schopnosti hodnocení a sebehodnocení (vytváření kladného vztahu k technice a k práci a rozvíjení technických zájmů dětí).
7. Podporování integrace s dalšími předměty.

(Honzíková, Mach, Novotný, 2007, s. 6,7)

Vzdělávací cíle by měly být konzistentní, přiměřené věku a schopnostem dětí, jednoznačné a srozumitelné. Pracovní činnosti pomáhají získat vědomosti, pracovní dovednosti a návyky, utvářející kladný postoj k práci, smysl pro povinnost, svědomitost a spolupráci. Rozvíjejí v dětech tvořivost, představivost a slouží k rozvoji hrubé i jemné motoriky. Předškolní výchova by měla dětem zprostředkovat poznání co největšího množství druhů materiálů, pomůcek, nástrojů a nářadí, děti tak získávají představu o tom, jakým způsobem vznikají věci existující okolo nich a jak člověk může využívat nástrojů k formování materiálu a vytváření výrobků.

Velmi důležitá je pro práci s dětmi také správná forma motivace, zajišťující jejich následný zájem o zvolenou pracovní činnost a jejich dobrovolné zapojení. Motivační metody můžeme rozlišit na úvodní a průběžné.

Úvodní motivační metodou může být vyprávění, rozhovor, demonstrace, anebo také nějaký problém. U dětí předškolního věku je nejužívanější motivační metodou vyprávění, po kterém následuje zvolená pracovní činnost navazující na vyprávěnou pohádku, či básničku. S dětmi může být také využívána metoda demonstrace, méně se pak využívá metody dialogu, či řešení problému.

Průběžnou motivační metodou může být motivační výzva, aktualizace obsahu učiva, pochvala, povzbuzení, či kritika. U dětí v předškolním věku je užívanou metodou motivační výzva, pochvala a také povzbuzení. Metoda aktualizace obsahu učiva je vhodná spíše pro starší děti a kritika by u dětí předškolního věku neměla být používána vůbec.

Zvolenou motivační metodu je nutné přizpůsobit cíli, obsahu učební činnosti a věku dítěte. Motivační metody využíváme během celé učební činnosti.

4.1 Cíle pracovních činností v MŠ z RVP

Základní cíle podle rámcového vzdělávacího programu, které by měla pracovní výchova splňovat, jsou:

- 1) Získávání základních a pracovních dovedností a návyků.
- 2) Poznávání vybraných materiálů a jejich vlastností, umění je pojmenovat.
- 3) Osvojování si zásad bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.
- 4) Vytváření aktivního vztahu k ochraně a tvorbě životního prostředí.
- 5) Získávání orientace v různých oborech lidské činnosti.
- 6) Získávání pozitivního vztahu k práci a pochopení, že má práce smysl.

5 NÁSTROJE, NÁŘADÍ A POMŮCKY PRO PRACOVNÍ ČINNOSTI

Při pracovních činnostech využíváme k úpravám a práci s materiály nejrůznější nástroje, nářadí a pomůcky. Při práci s dětmi předškolního věku můžeme využívat speciálně uzpůsobených nástrojů, nářadí a pomůcek, zajišťujících větší bezpečí při práci.

„Nástroj je část výrobních prostředků záměrně používaná jako technická výrobní pomůcka, kterou se ručně, nebo mechanicky bezprostředně působí na materiál, nebo polotovary tak, aby se změnil jejich tvar, velikost na předepsané rozměry a jakost povrchu a ty tím získaly novou užitnou hodnotu.“ (Honzíková, 2006, s. 9). Nástroje se rozdělují dle funkce na činné a nečinné.

Činnými nástroji přímo měníme tvar a povrch výrobků a jejich základní součástí je břit. Mohou být jednoruční (nože, pily, kruhové výsečníky, nůžky, jehly a nebozezy), či obouruční (rámové pily, rašple a pilníky).

Nečinné nástroje, čili nářadí působí údery na činné nástroje, uchopují je, přidržují, či je upínají. Usnadňují, či zajišťují činné nástroje při provádění změny. Mohou být pomocné (kladiva, truhlářské kolovrátky a náprstky), přidržovací (kleště, pokosnice a napichovací špendlíky), upínací (truhlářská tužidla a zámečnické svěráky), montážní (klíče a šroubováky), měřicí (truhlářské metry, krejčovské míry a ocelová měřítka) a rýsovací (přiložené úhelníky a pravítka).

Mezi pomůcky řadíme kupříkladu tužky, navlhčovače, špachtle, modelovací očka, brusné papíry atd.

5.1 Nástroje, nářadí a pomůcky v mateřské škole

V současnosti existuje velké množství nástrojů, nářadí a pomůcek, uzpůsobených pro používání dětmi. K tomuto účelu jsou uzpůsobeny jak velikostně a tvarově, tak také svojí funkcí, aby zajišťovaly co nejsnazší zacházení a také bezpečnost.

Z nástrojů jsou v mateřských školách nejčastěji používány nůžky se zaoblenou špičkou a tupé jehly se zakulacenou špičkou. Zaoblení ostrých hrotů zajišťuje větší bezpečnost při používání, tudíž je mohou děti využívat při pracovních činnostech.

S nářadím se děti v mateřských školách seznamují především prostřednictvím bezpečnějších, zpravidla plastových, napodobenin skutečných nečinných nástrojů (kladiv, šroubováků, klíčů atd.).

Pomůcky jsou v mateřských školách velmi často používané, mezi nejpoužívanější patří tužky a pastelky, které mají děti stále k dispozici.

6 MATERIÁLY PRO PRACOVNÍ ČINNOSTI

V současnosti rozlišujeme dva základní druhy materiálu, jedná se o drobný přírodní materiál a drobný technický materiál, přičemž oba druhy jsou používány při pracovních činnostech v mateřských školách. Děti si při práci s různými materiály osvojují pracovní dovednosti zahrnující: lepení, trhání, skládání, vystřihování, sešívání, sbíjení, zatloukání, modelování apod.

Druh materiálu a techniku pracovní činnosti je nutné volit přiměřeně k věku a schopnostem dětí.

6.1 Drobný přírodní materiál

„Mezi drobný přírodní materiál patří vše, co dává příroda. Jedná se tedy o rostlinné materiály, živočišné materiály a nerostné materiály.“ (Honzíková, 2006, s. 7). Získáváme je sběrem, jako zbytky po zpracování užitkových rostlin, anebo si je můžeme sami vypěstovat. Vlastnosti přírodních materiálů můžeme pozorovat a zkoumat.

Mezi drobný přírodní materiál řadíme kupříkladu kaštiny, žaludy, šípky, jeřabiny, ořechy, hloh, šišky, nažky, makovice, slámu, semena, kůru, sušené květiny, lýko, korek a dále také kukuřičné šustí, ulity, lastury, listy stromů, větvičky atd.

6.1.1 Dřevo v pracovních činnostech

„Dřevo mělo a dosud má významnou úlohu v průběhu celého vývoje lidské kultury. Již odpradávná je využíváno k různým tepelným, ochranným, pracovním i jiným účelům.“ (Honzíková, 2006, s. 12). Jedná se o přírodní, snadno dostupný materiál, který je poměrně často využívaný při pracovních činnostech nejen s dětmi předškolního věku. Ve světě se vyskytuje okolo 25 000 druhů dřevin, přičemž nejpoužívanějším je dřevo smrků, borovic, modřínů, ořechů, dubů, olší, jedlí, lip, jasanů, buků, topolů a dalších. Jednotlivé druhy dřeva se od sebe liší pevností, ohebností, barvou a dalšími vlastnostmi.

Děti se při pracovních činnostech se učí opracovávat povrch dřeva pilníkem, či brusným papírem, slepovat, zatloukat a vytahovat hřebíky. Práce se dřevem je vhodnější spíše pro starší děti, děti v předškolním věku si tyto činnosti mohou vyzkoušet s pomocí a pod dohledem pedagoga.

6.2 Drobný technický materiál

„Drobným technickým materiálem se rozumí vše, co vytvořila lidská ruka.“ (Honzíková, 2006, s. 8).

Mezi drobný technický materiál řadíme kupříkladu kovy (ocel, měď, hliník), kovové fólie, plastické hmoty (kelímky, uzávěry...), textilie (ostřížky látek...), dále také korkové zátky, kousky hobry, sádkartón, kousky překližky, lepenky, korálky, krabičky a dýhy. Z pomocných materiálů se jedná především o provázky, nitě, lepicí pásy, lepidla, gumy apod.

6.2.1 Plastické hmoty v pracovních činnostech

„Plastem nazýváme materiál, jehož základní složku tvoří polymer. Kromě polymeru plasty obsahují přísady sloužící k úpravě jejich vlastností. Jsou to zejména plniva, koloranty, stabilizátory a změkčovadla.“ (Honzíková, 2006, s. 26). Jedná se o makromolekulové látky, sestávající nejméně z 1 000 atomů.

Podle mechanických vlastností rozdělujeme plastické hmoty na elastomery a plastomery. Elastomery se vyznačují velikou pružností v širokém rozmezí protažení, na rozdíl od elastomerů, které jsou méně pružné.

Podle chování při zahřívání rozlišujeme plastické hmoty na termosety a termoplasty. Termosety se zvyšováním teploty vytvrzují a nevratně přecházejí do netavitelného stavu, na rozdíl od termoplastů, které zvyšováním teploty měknou až do taveniny.

Dle původu výchozích surovin rozlišujeme plastické hmoty přírodní a syntetické.

6.2.2 Textil v pracovních činnostech

Textilní materiály patří mezi nejoblíbenější při pracovních činnostech v předškolních zařízeních. Rozdělujeme je podle původu vláken na přírodní, chemické a hutnické. Při práci s textilem využíváme techniky šití, lepení a hry s barvou u plošných textilií a vyšívání, háčkování, pletení, drhání, tkaní, paličkování apod. u délkových textilií.

Při pracovních činnostech s textilem se děti učí rozlišovat různé druhy textilií (bavlněné, lněné, hedvábné, vlněné, z chemických vláken atd.) a jejich vlastnosti. Učí se, z čeho se jednotlivé druhy textilií získávají a také začínají rozlišovat rub a líc tkanin.

6.2.3 Papír v pracovních činnostech

Papír je při pracovních činnostech v předškolních zařízeních nejvyužívanějším materiálem. Byl vynalezen buddhistickými mnichy ve 2. stol. n. l. v Číně, na našem území se však začal vyrábět až ve 2. polovině 14. století za vlády Karla IV. Základní surovinou pro výrobu papíru je dřevo, přičemž nejčastěji využívané je dřevo smrků, jedlí, dubů, buků, bříz a osik. Papíry rozlišujeme dle jejich tuhosti a plošné hmotnosti na papíry, kartony a lepenky.

„Papír je stejnoměrná vrstva převážně rostlinných vláken, vytvořená na síťe nabráním, nebo naplavením, zplstnatělá, odvodněná a usušená.“ (Honzíková, 2006, s. 54). Plošná hmotnost papíru nepřesahuje 150 g/m².

„Kartón je tužší papír, tvořící přechod mezi papírem a lepenkou. Může být jednovrstvý, nebo vícevrstvý.“ (Honzíková, 2006, s. 54). Plošná hmotnost kartónů dosahuje od 150 do 250 g/m².

„Lepenka je papír o vyšší plošné hmotnosti, zpravidla nad 250 g/m², vznikající z několika vrstev, obvykle různého vláknitého složení, na lepenkovém stroji s válcovými síty, nebo formery.“ (Honzíková, 2006, s. 54).

Existuje také mnoho způsobů použití a určení papírů, podle kterých je rozdělujeme na papíry tiskové, balící, psací a kreslicí, technické a papíry k rozmanitému použití.

Při pracovních činnostech v předškolních zařízeních nejčastěji využíváme papíry, či kartony, přičemž děti s nimi přicházejí do kontaktu téměř každý den. Zpravidla se jedná o papíry psací a kreslicí, tiskové a obalové. Kromě základních archů papírů, můžeme při pracovních činnostech s dětmi využívat také nejrůznějších odpadových a zbytkových materiálů - roličky od toaletních papírů, kelímky z voskového papíru, papírové krabice, proužky ze skartovaček, vlnité lepenky z obalů a mnoho dalších.

Při práci s papírem děti využívají pracovní techniky oddělování (trhání, stříhání, řezání), spojování (nalepování, slepování, sešívání, proplétání), tvarování (skládání, ohýbání, lisování) a rozměřování a úpravu povrchu papíru (měření, obkreslování tvarů, úpravy povrchu barvením).

Děti při práci s papírem mohou pozorovat jeho mechanické a fyzikální vlastnosti (formát, tloušťka, nasákavost, plošná hmotnost, zaklížení, odolnost proti přehybu a tuhost), chemické vlastnosti (stálost zbarvení a stárnutí) a optické vlastnosti (svítivost, lest, bělost a barvu).

6.2.4 Materiál pro modelovací činnosti v pracovních činnostech

„Za materiál vhodný k modelování lze považovat každou tvárnou hmotu. Modelování podněcuje člověka ztvárnit vlastníma rukama svoji představu, či zážitek. Mezi tyto materiály řadíme i licí hmoty.“ (Honzíková, 2006, s. 31). Při pracovních činnostech se k práci využívá hlína, plastelína, modurit, jovi, terakota, škrob, vosk, sádra, dentakryl, vizovické, slané a perníkové těsto. Provádíme s nimi hnětení, válení, stlačování, přidávání, ubírání, ohýbání, rytí, vytlačování tvořítka, nastřihování, kresbu atd.

Při pracovních činnostech s předškolními dětmi jsou nejčastěji využívanými modelovacími a licími materiály plastelína, vosk, sádra a různé druhy těsta. Děti se učí prostřednictvím pokusů a pozorování, poznávat tvárnost a soudržnost modelovacích hmot, účel a vlastnosti jednotlivých nástrojů a pomůcek, a také jejich správné pojmenování.

6.2.5 Materiál pro montážní a demontážní práce v pracovních činnostech

„Při montážních a demontážních pracích využíváme stavebnice, kartónové nosníky, špejle, drátky, kartónové dílce a dřevěné odřezky.“ (Honzíková, 2006, s. 49).

Stavebnice jsou soubory drobných předmětů, určené pro plošné, či prostorové skládání. Vyrábějí se z nejrůznějších materiálů - ze dřeva, plastu, kartonu, kovu, molitanu atd., v mnoha tvarech, barvách a velikostech. Nejznámějšími typy stavebnic jsou například Lego, Seva, Puzzle, Molitanové stavebnice, či elektronický Krabík.

Při pracovních činnostech v předškolních zařízeních jsou nejčastěji používány různé druhy stavebnic. Práce se stavebnicí rozvíjí u dětí technickou představivost a jemnou i hrubou motoriku, děti se při ní také učí poznávat vlastnosti hmot. Stavebnice umožňují dětem konstruovat, sestavovat, rozebírat, upravovat výrobky, vynalézat a objevovat. Vždy je důležité zvolit správný druh stavebnice, s přihlédnutím k věku a dovednostem dětí. Čím jsou děti mladší, tím bychom měli volit větší součástky stavebnice.

6.2.6 Kovy v pracovních činnostech

„Kovové materiály se v pracovní výchově mladších dětí používají jen velmi omezeně, povětšinou ve formě drátů a alobalu.“ (Honzíková, 2006, s. 24)

7 PRACOVNÍ ČINNOSTI V MŠ A RVP

Rámcový vzdělávací program vymezuje vzdělávací cíle, obsah a podmínky předškolního vzdělávání, v pěti základních oblastech. Rozpracovává se na jednotlivých školách, jejichž cíle by však vždy měly být podřízeny rámcovým cílům. U dětí by především měly být rozvíjeny komunikativní, sociální a personální a činnostní a občanské dovednosti a měly by získávat kompetence k řešení problémů.

V každé z pěti základních oblastí vzdělávání se nacházejí cíle související s pracovními činnostmi v předškolních zařízeních.

Cíle ze vzdělávací oblasti „Dítě a jeho tělo“ jsou zdokonalování jemné a hrubé motoriky a osvojení si věku přiměřených praktických dovedností. Dosažitelné jsou prostřednictvím manipulačních činností, konstruktivních a grafických činností a jednoduchých pracovních a sebeobslužných činností.

Cíle ze vzdělávací oblasti „Dítě a jeho psychika“ jsou rozvoj komunikativních dovedností, osvojování si některých poznatků a dovedností, předcházejících čtení a psaní, rozvoj tvořivosti, posilování přirozených poznávacích citů a rozvoj poznatků a schopností. Dosažitelné jsou prostřednictvím záměrného pozorování běžných objektů a předmětů, určování a pojmenovávání jejich vlastností, charakteristických znaků a funkcí a estetických a tvůrčích aktivit.

Cílem ze vzdělávací oblasti „Dítě a ten druhý“ je rozvoj kooperativních dovedností. Dosažitelný je prostřednictvím her a činností, které vedou děti k ohleduplnosti k druhému.

Cílem ze vzdělávací oblasti „Dítě a společnost“ je rozvoj estetického a společenského vkusu. Dosažitelný je prostřednictvím tvůrčích činností podněcujících tvořivost a estetické vnímání dětí.

Cílem ze vzdělávací oblasti „Dítě a svět“ je osvojování poznatků a dovedností potřebných k vykonávání jednoduchých činností. Dosažitelný je prostřednictvím praktických a smysluplných činností.

8 VÝZKUM

Své výzkumné šetření jsem provedla mezi ředitelkami a řediteli soukromých i státních mateřských škol. Zaměřila jsem se především na největší města v různých krajích ČR. Dotazník jsem zaslala do mateřských škol v Brně, Českých Budějovicích, Karlových Varech, Liberci, Olomouci, Pardubicích, Plzni, Praze, Zlíně...

8.1 Cíle výzkumu

Cílem mého výzkumu je zmapování důležitosti a četnosti zařazování pracovních činností do výchovy v předškolních zařízeních. Otázky ve svém dotazníku jsem především zaměřila:

- na realizaci a četnost pracovních činností v předškolních zařízeních.
- na důležitost pracovních činností ve výchově v předškolních zařízeních.
- na využívání speciálních pomůcek/ náradí/ nástrojů při pracovních činnostech v předškolních zařízeních.
- na druhy materiálů nejčastěji využívaných při pracovních činnostech v předškolních zařízeních.
- na oblíbenost pracovních činností u dětí v předškolních zařízeních.

8.2 Výzkumná metoda

Pro svůj výzkum jsem si zvolila metodu dotazníku. Pro vyhodnocování odpovědí jsem použila převážně kvantitativní metodu, s výjimkou dvou otázek, které jsou zaměřeny kvalitativně.

Výzkum jsem prováděla v období od dubna do května 2011, prostřednictvím elektronické pošty. Tímto způsobem jsem oslovila ředitele a ředitelky mateřských škol z celé České republiky a požádala je o vyplnění mého dotazníku, zabývajícího se otázkou

zařazování pracovní výchovy do činností s dětmi v mateřské škole. Z mnoha obeslaných mateřských škol se mi podařilo získat 50 respondentů.

8.3 Dotazník

Dotazník slouží ke sběru dat, jedná se o způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Dotazník sestává z předem připravených, stručných a jasně formulovaných otázek, na které respondent odpovídá.

Výhodami metody dotazníku jsou menší časová náročnost, možnost provedení výzkumu bez osobního kontaktu s respondenty a také shromažďování dat od většího počtu respondentů. Nevýhodou metody dotazníku je, že respondenti odpovídají tak, jak sami sebe vidí, nebo chtějí vidět.

Svůj dotazník jsem uvedla krátkými pokyny pro respondenty, týkajícími se cílů a způsobu vyplnění dotazníku. Výzkum jsem založila na uzavřených otázkách, vyznačujících se předem připravenými odpověďmi. V případě tohoto dotazníku se u každé otázky jednalo o 3 - 10 předem připravených odpovědí, přičemž respondenti měli za úkol označit jednu z odpovědí. Výjimku tvoří 5. otázka, kde měli označit odpovědi tři. V dotazníku jsem u každé otázky kromě určitých odpovědí uvedla také neurčité odpovědi, určené pro respondenty, kteří neznají danou tematiku a také pro ty, kteří nechtějí u dané otázky vyjádřit svůj názor.

8.4 Stanovení výzkumných otázek

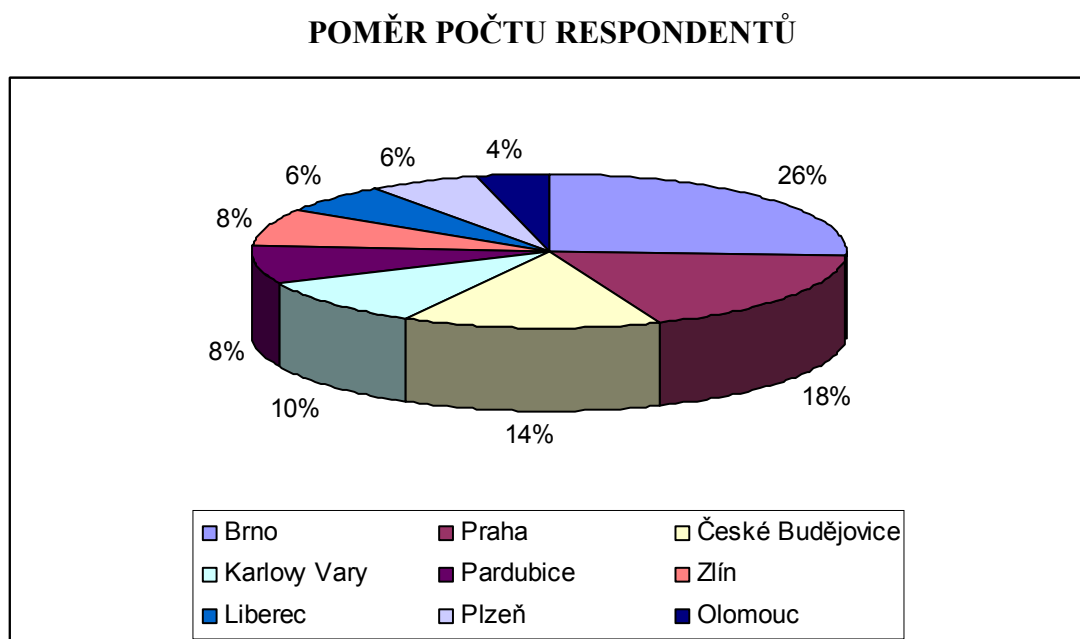
Pro své výzkumné šetření jsem si stanovila několik následujících výzkumných otázek, na které se mi podařilo získat relativní odpovědi prostřednictvím dotazníku.

1. Zařazujete pracovní výchovu do činností s dětmi v MŠ?
2. Jak často zařazujete pracovní výchovu do činností s dětmi v MŠ?
3. Myslíte si, že jsou pracovní činnosti podstatnou složkou výchovy dětí?
4. Využíváte při pracovních činnostech nějaké speciální pomůcky/ nářadí/ nástroje

uzpůsobené přímo pro používání dětmi?

5. Jaké 3 materiály využíváte při pracovních činnostech s dětmi nejčastěji?
6. Nabízí Vaše MŠ volitelný zájmový kroužek zaměřený na pracovní činnosti?
7. Mají děti ve Vaší MŠ pracovní činnosti v oblibě/ těší se na ně?

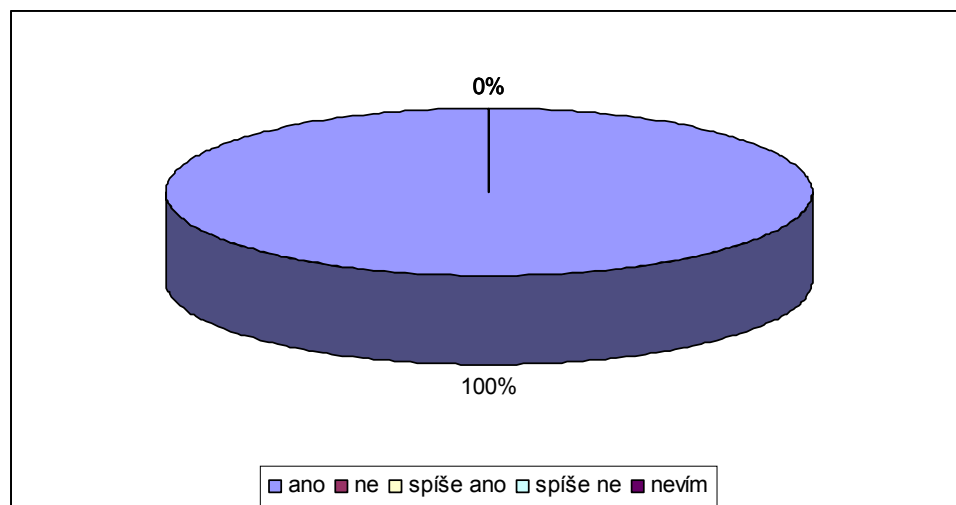
8.5 Výsledky výzkumného šetření

Graf 1: Poměr počtu respondentů

Jak vyplývá z tohoto grafu, největší procento respondentů (26%) zaslalo vyplněný dotazník zpět z Brna, naopak nejméně respondentů odpovědělo z Olomouce (4%). Deset a více respondentů odpovědělo z Prahy (18%), z Českých Budějovic (14%) a z Karlových Varů (10%). Ostatní respondenti zareagovali z Pardubic (8%), Zlína (8%), Liberce (6%) a Plzně (6%).

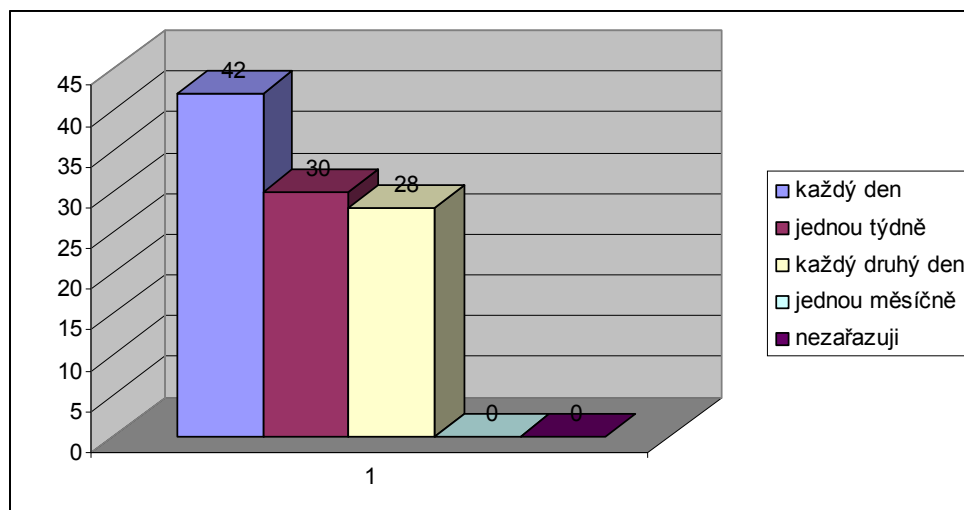
ZAŘAZENÍ PRACOVNÍ VÝCHOVY DO ČINNOSTÍ S DĚTMI V MŠ

Graf 2: Zařazení pracovní výchovy do činností s dětmi v MŠ

První otázka mého dotazníku se zabývá zařazením pracovní výchovy do činností s dětmi v mateřské škole. Plný počet respondentů (100%) na tuto otázku odpověděl kladně, tedy že pracovní výchovu do činností s dětmi v mateřské škole zařazují. Myslím, že je velmi dobré zařazovat pracovní činnosti do programu v mateřské škole, z tohoto důvodu bylo potěšující zjištění, že žádná z dotazovaných mateřských škol pracovní činnosti z výchovy nevytěsňuje.

ČETNOST ZAŘAZOVÁNÍ PRACOVNÍ VÝCHOVY DO ČINNOSTÍ S DĚTMI V MŠ

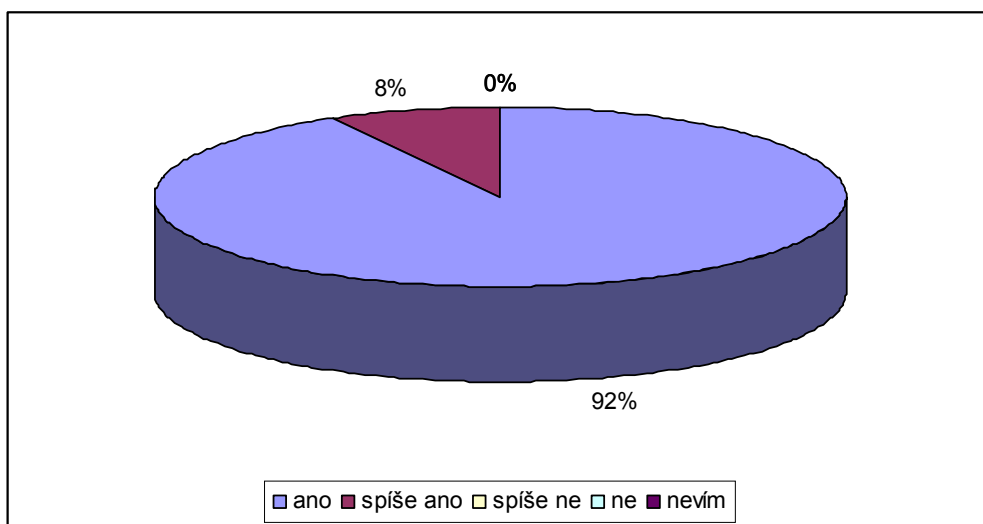

Graf 3: Četnost zařazování pracovní výchovy do činností s dětmi v MŠ

Druhá otázka mého dotazníku se týká četnosti zařazování pracovní výchovy do činností s dětmi v mateřské škole. V této otázce se již odpovědi respondentů více odlišují. Všichni respondenti pracovní výchovu zařazují do činností v mateřské škole alespoň jednou týdně, nejčastější však byla odpověď, že pracovní výchovu zařazují každý den. Z grafu vyplývá, že takto odpovědělo 21 respondentů (42%). Zbývající počet dotázaných pracovní výchovu zařazuje každý druhý den, 14 respondentů (28%), anebo jednou za týden, 15 respondentů (30%). Ostatní možnosti si ne zvolil žádný dotázaný.

Vzhledem ke skutečnosti, že je pracovní výchova obsažena v mnoha každodenních i sebeobslužných činnostech, myslím, že je správné zařazovat ji co nejčastěji.

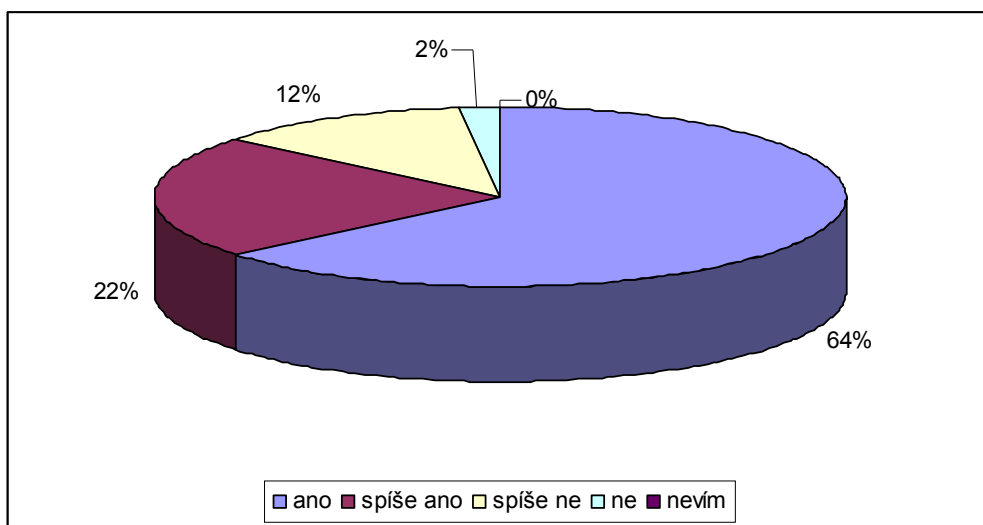
DŮLEŽITOST PRACOVNÍCH ČINNOSTÍ VE VÝCHOVĚ DĚTÍ

Graf 4: Důležitost pracovních činností ve výchově dětí

Třetí otázka mého dotazníku se zabývá důležitostí pracovních činností ve výchově dětí. Většina čítající 46 respondentů (92%) odpověděla, že je za důležitou složku výchovy předškolních dětí považují, zbývající 4 respondenti (8%) si myslí, že jsou spíše důležité. Za nedůležité je nepovažoval žádný z respondentů, což je dle mého názoru správné. Pracovní činnosti jsou důležité pro rozvoj mnoha dovedností a schopností.

**VYUŽÍVÁNÍ SPECIÁLNÍCH POMŮCEK/ NÁŘADÍ/ NÁSTROJŮ
UZPŮSOBENÝCH PRO POUŽÍVÁNÍ DĚTMI PŘI PRACOVNÍCH ČINNOSTECH
V MŠ**

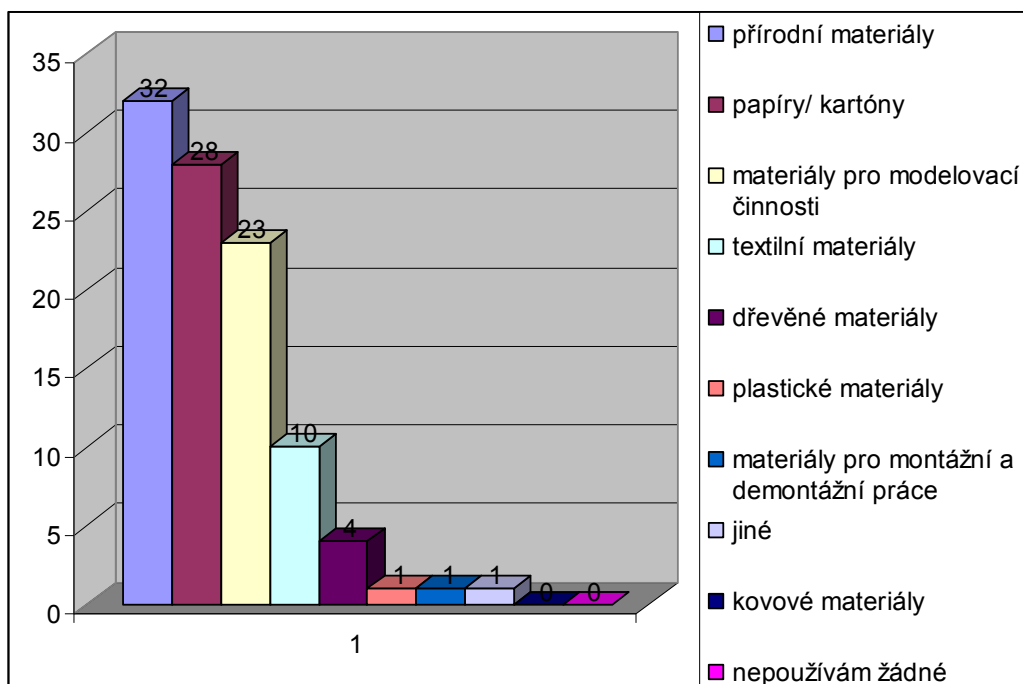

Graf 5: Využívání speciálních pomůcek/ nářadí/ nástrojů uzpůsobených pro používání dětmi při pracovních činnostech v MŠ

Čtvrtá otázka mého dotazníku se zaměřuje na využívání speciálních pomůcek, nářadí a nástrojů, uzpůsobených pro používání při pracovních činnostech v MŠ. Speciálními pomůckami, nářadím a nástroji uzpůsobenými pro používání dětmi, jsou například nůžky s kulatou špičkou, tupá jehla apod. Z celkového počtu 50 respondentů, 32 respondentů (64%) odpovědělo, že při pracovních činnostech s předškolními dětmi takovéto pomůcky využívají a 11 respondentů (22%) je využívá pouze někdy. Zbývajících 7 respondentů (14%) odpovědělo, buď že takovéto pomůcky téměř nevyužívají, nebo že je nevyužívají vůbec.

Myslím, že pomůcky uzpůsobené přímo pro pracovní činnosti s předškolními dětmi je velmi vhodné v mateřských školách opatřit, je ale pochopitelné, že si je některé školky nemohou finančně dovolit.

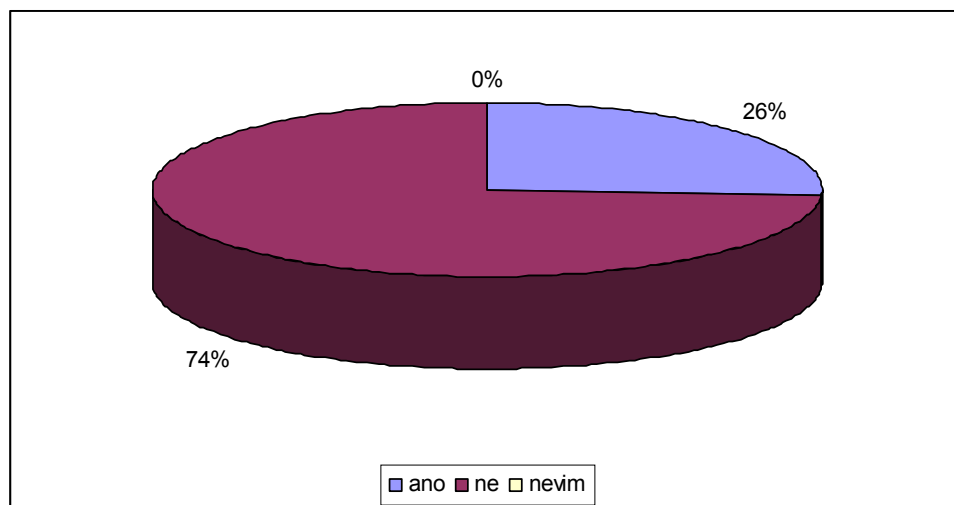
VYUŽITÍ RŮZNÝCH DRUHŮ MATERIÁLŮ PŘI PRACOVNÍCH ČINNOSTECH V MŠ

Graf 6: Nejčastěji využívané druhy materiálů při pracovních činnostech v MŠ

Pátá otázka mého dotazníku se týká nejčastěji využívaných druhů materiálů při pracovních činnostech v mateřské škole. Na výběr jsem uvedla všechny základní druhy materiálů a dotázaní měli za úkol označit 3 druhy materiálů, které v mateřské škole při pracovních činnostech využívají nejčastěji. Vzhledem k tomu, že kovové materiály patří k okrajovým materiálům ohledně využití při pracovních činnostech v mateřské škole, si myslím, že je správné, že je nezvolil žádný z respondentů. Z grafu vyplývá, že nepoužívanějšími materiály při pracovních činnostech v mateřské škole jsou přírodní materiály, papíry a kartóny a materiály pro modelovací činnosti. Za nejvyužívanější označilo přírodní materiály 32% respondentů, papíry a kartóny 28% respondentů a materiály pro modelovací činnosti 23% respondentů. Zbývající materiály zvolilo 10% a méně procent respondentů. Textilní materiály označilo 10% respondentů, dřevěné materiály 4% respondentů a plastické hmoty, materiály pro montážní a demontážní práce a jiné materiály zvolilo po 1% respondentů.

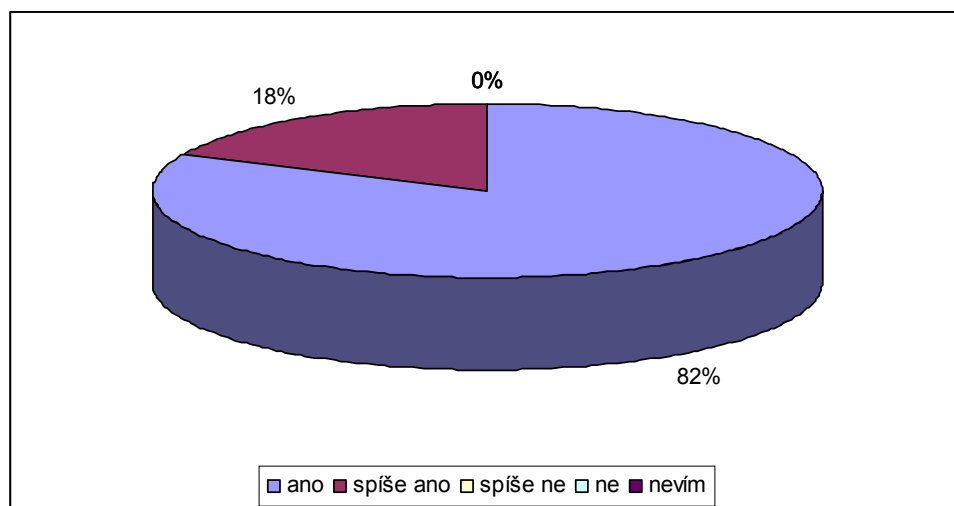
ZŘIZOVÁNÍ ZÁJMOVÝCH KROUŽKŮ ZAMĚŘENÝCH NA PRACOVNÍ ČINNOSTI V MŠ

Graf 7: Zájmové kroužky zaměřené na pracovní činnosti v MŠ

Šestá otázka mého dotazníku se týká zřizování zájmových kroužků v mateřských školách, zaměřených přímo na pracovní činnosti. Zájmové kroužky tohoto typu v mateřských školách nabízí z celkového počtu 50 dotázaných 13 respondentů (26%). Zbylých 37 respondentů (74%) takovéto kroužky v mateřské škole nezřizuje a zařazuje pracovní činnosti do programu běžného dne v mateřské škole. Myslím, že takovéto kroužky jsou vhodné, ale pouze jako nepovinná alternativa pro děti, které pracovní činnosti opravdu baví.

OBLÍBENOST PRACOVNÍCH ČINNOSTÍ V MŠ

Graf 8: Oblíbenost pracovních činností v MŠ

Sedmá otázka mého dotazníku se zabývá oblíbeností pracovních činností u dětí v mateřské škole. Z grafu vyplývá, že 41 respondentů (82%) má ve třídách děti, které se na pracovní činnosti těší, 9 respondentů (18%) mají pocit, že se děti v jejich třídách na pracovní činnosti spíše těší. Zbývající odpovědi nezvolil žádný z dotázaných. Myslím, že je velmi důležité zvolit správnou motivaci, aby také děti, které pracovní činnosti jako takové příliš nebaví, měli z jejich realizace radost.

8.6 Vyhodnocení výzkumných otázek

Na začátku svého výzkumného šetření jsem si stanovila několik výzkumných otázek. Cílem této části práce je vyhodnocení odpovědí na tyto otázky prostřednictvím rozboru vyplněných dotazníků.

1. Výzkumná otázka

V odpovědi na první výzkumnou otázku se shodli všichni respondenti, a to, že zařazují pracovní činnosti do výchovy v mateřské škole. Tyto odpovědi dokazují, že si pedagogové v mateřských školách uvědomují důležitost pracovních činností pro správný vývoj a výchovu předškolních dětí.

2. Výzkumná otázka

V odpovědi na druhou výzkumnou otázku se všichni respondenti shodli, že zařazují pracovní činnosti do výchovy dětí alespoň jednou týdně. Nejvyšší procento dotázaných ji zařazuje každý den, nejnižší pak každý druhý den. Z tohoto výsledku vyplývá, že si mnoho dotázaných uvědomuje nepostradatelný význam pracovních činností ve výchově předškolních dětí.

3. Výzkumná otázka

Odpovědi na třetí výzkumnou otázku potvrzují vyhodnocení druhé otázky. Většina respondentů označila, že považují pracovní činnosti za důležitou složku výchovy. Žádný z dotázaných nevyjádřil opačný názor, což je zajisté správné.

4. Výzkumná otázka

Odpovědi na čtvrtou výzkumnou otázku byly více odlišné, než u ostatních otázek. Přesto se většina dotázaných shodla na tom, že speciální pomůcky, náradí a nástroje uzpůsobené přímo pro používání dětmi používají. Takovýchto předmětů na trhu stále přibývá a myslím si, že je správné, pokud je to v možnostech školky, tyto předměty využívat. Pouze jediný dotázaný odpověděl, že takovéto předměty v mateřské škole nevyužívají vůbec.

5. Výzkumná otázka

V odpovědích na čtvrtou výzkumnou otázku si respondenti vybírali tři možnosti z deseti uvedených. Téměř všichni dotazovaní uvedli jako nejvyužívanější materiály přírodní materiály, papíry a kartóny, či materiály pro modelovací činnosti. Přírodní materiály jsou velmi praktické, pro všechny mateřské školy jsou dobře dostupné a je možné z nich vytvořit nejrůznější výrobky. Myslím, že také z tohoto důvodu byly respondenty zvoleny nejužívanějším druhem materiálu při pracovních činnostech.

Myslím si, že výsledek této otázky poměrně reálně odráží, jaké materiály se v mateřských školách při pracovních činnostech nejčastěji využívají. Při praxích v mateřské škole jsme k pracovním činnostem opravdu nejčastěji využívaly přírodniny, papíry a kartóny. Děti s těmito materiály rády pracují, jsou dobře dostupné a mají mnohostranné využití.

6. Výzkumná otázka

Odpovědi na šestou výzkumnou otázku se poměrně význačně lišily. Nadpoloviční většina respondentů označila odpověď, že v mateřské škole nenabízejí volitelný zájmový kroužek, zaměřený na pracovní činnosti.

Myslím si, že volitelné zájmové kroužky, zaměřené na pracovní činnosti jsou vhodným doplněním výchovy v mateřských školách. Děti, které pracovní činnosti baví a dělají je rádi, mají více prostoru pro rozvoj svých schopností a dovedností. Vzhledem k menšímu počtu dětí je také možný individuální přístup a také případná vyšší obtížnost činností.

7. Výzkumná otázka

V odpovědích na sedmou výzkumnou otázku se většina respondentů shodla, označili možnost, že se děti na pracovní činnosti těší a mají je rádi. To je velmi důležité, vzhledem k tomu, že když děti budou činnosti vykonávat s chutí, také jim vše lépe půjde a jejich výsledky se budou stále zlepšovat.

ZÁVĚR

Na závěr své bakalářské práce bych ráda vše shrnula. Myslím si, že jsem splnila všechny vytyčené cíle a prostřednictvím výzkumu, formou dotazníku, jsem si na předem stanovené otázky, týkající se zařazování pracovních výchovy do činností dětí v mateřské škole, odpověděla. Ve své práci jsem shrnula a popsala vše, co považuji při pracovních činnostech v předškolním zařízení za podstatné a neopomenutelné. Zmínila jsem hygienu a bezpečnost práce při pracovních činnostech, nástroje, náradí a pomůcky, využívané při pracovních činnostech, a také materiály využívané k pracovním činnostem v předškolním zařízení. Dozvěděla jsem se mnoho nových poznatků a měla jsem možnost vyzkoušet si výzkumnou metodu tvorby dotazníku.

ABSTRAKT

Ve své bakalářské práci se nejprve zabývám obecným popisem pracovních činností v předškolním zařízení, jejich historií, cíli a možnostmi využití při výchově dětí předškolního věku. Ve výzkumné části bakalářské práce se zaměřuji na jejich realizaci v předškolních zařízeních v České republice.

Klíčová slova: pracovní výchova, pracovní činnost, předškolní zařízení, materiály, nástroje, nářadí a pomůcky, hygiena a bezpečnost práce

ABSTRACT

In my thesis, at first, I concerned with a general description of work activities in preschool facilities, their history, goals and possibilities of use in the education of children of preschool age. In the research part of the thesis, I focus on their implementation in preschool facilities in the Czech Republic.

Keywords: job training, work activities, preschool equipment, materials, tools and utilities, hygiene and safety work

PŘÍLOHY

1) Dotazník

Vážená paní ředitelko/ pane řediteli,

jsem studentkou 3. ročníku bakalářského studia oboru Učitelství pro Mateřské školy na Západočeské universitě v Plzni. Ráda bych Vás požádala o vyplnění tohoto anonymního dotazníku, zabývajícího se otázkou zařazování pracovní výchovy do činností s dětmi v mateřské škole. Zvýrazněte Vámi zvolenou odpověď a vyplněný dotazník prosím zašlete zpět na moji emailovou adresu. Předem bych Vám chtěla velmi poděkovat za Vaši ochotu a čas strávený vyplňováním tohoto dotazníku.

Alice Malá

alicemala88@gmail.com

1. Zařazujete pracovní výchovu do činností s dětmi v MŠ?

a) ano	b) spíše ano
c) ne	d) spíše ne
e) nevím	

2. Jak často zařazujete pracovní výchovu do činností s dětmi v MŠ?

a) každý den	b) každý druhý den
c) jednou týdně	d) jednou měsíčně
e) nezařazuji	

3. Myslíte si, že jsou pracovní činnosti podstatnou složkou výchovy dětí?

a) ano	b) spíše ano
c) ne	d) spíše ne
e) nevím	

4. Využíváte při pracovních činnostech nějaké speciální pomůcky/ nářadí/ nástroje uzpůsobené přímo pro používání dětmi?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne
- e) nevím

5. Jaké 3 materiály využíváte při pracovních činnostech s dětmi nejčastěji?

- a) přírodní materiály
- b) textilní materiály
- c) plastické materiály
- d) materiály pro modelovací činnosti
- e) papíry/ kartóny
- f) dřevěné materiály
- g) kovové materiály
- h) materiály pro montážní a demontážní práce
- i) jiné
- j) nepoužívám žádné

6. Nabízí Vaše MŠ volitelný zájmový kroužek zaměřený na pracovní činnosti?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

7. Mají děti ve Vaší MŠ pracovní činnosti v oblibě/ těší se na ně?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne
- e) nevím

Zde prosím dopište případné připomínky, či doplňující informace k otázkám.

SEZNAM LITERATURY

- ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7367-273-1.
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: AIDO, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- HONZÍKOVÁ, J., MACH, P., NOVOTNÝ, J. a kol. *Alternativní přístupy k technické výchově*. Plzeň: ZČU, 2007. ISBN 978-80-7043-626-4.
- HONZÍKOVÁ, J., BAJTOŠ, J. *Didaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ*. Plzeň: ZČU, 2004. ISBN 80-7043-255-1.
- HONZÍKOVÁ, J., NOVOTNÝ, J. *Dřevo v pracovní výchově*. Plzeň: Krajské centrum vzdělávání a Jazyková škola sady 5. května, 2005. ISBN 80-7020-150-9.
- HONZÍKOVÁ, J. *Kovy v pracovní výchově*. Plzeň: Krajské centrum vzdělávání a Jazyková škola sady 5. května, 2005. ISBN 80-7020-159-2.
- HONZÍKOVÁ, J. *Lidové tradice v pracovní výchově*. Plzeň: Krajské centrum vzdělávání a Jazyková škola sady 5. května, 2005. ISBN 80-7020-148-7.
- HONZÍKOVÁ, J. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. stupni ZŠ*. Plzeň: ZČU, 2006. ISBN 80-7043-453-8.
- HONZÍKOVÁ, J. *Teorie a praxe tvořivosti v pracovní výchově*. Plzeň: Krajské centrum vzdělávání a Jazyková škola sady 5. května, 2005. ISBN 80-7020-124-X.
- MICHALÍK, P., ROUB, Z., VRBÍK, V. *Zpracování diplomové a bakalářské práce na počítači*. Plzeň: ZČU, 2009. ISBN 978-80-7043-828-2.
- SMOLÍKOVÁ, K., a kol. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2004. ISBN 80-87000-00-5.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf 1: Poměr počtu respondentů

Graf 2: Zařazení pracovní výchovy do činností s dětmi v MŠ

Graf 3: Četnost zařazování pracovní výchovy do činností s dětmi v MŠ

Graf 4: Důležitost pracovních činností ve výchově dětí

Graf 5: Využívání speciálních pomůcek/ nářadí/ nástrojů uzpůsobených pro používání
dětmi při pracovních činnostech v MŠ

Graf 6: Nejčastěji využívané druhy materiálů při pracovních činnostech v MŠ

Graf 7: Zájmové kroužky zaměřené na pracovní činnosti v MŠ

Graf 8: Oblíbenost pracovních činností v MŠ

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Dotazník